

โสเภณีเด็ก : สภาพปัญหา ปัจจัยสาเหตุ และแนวทางในการแก้ไข

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์

1. ความเป็นมา

ปัญหาการค้าประเวณี เป็นปัญหาสังคมที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น การพัฒนาเศรษฐกิจที่ได้ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง โดยหวังว่าจะมีผลส่งต่อกระจายลงสู่ประชากรกลุ่มต่าง ๆ นอกจากจะไม่ได้บังเกิดผลดังกล่าวแล้ว ยังไม่ได้มีส่วนช่วยในการแก้ไขจัดปัญหาการค้าประเวณีให้ลดน้อยลงหรือหมดสิ้นไปจากสังคมไทย ในทางตรงข้ามยิ่งประเทศไทยพัฒนาเศรษฐกิจเพิ่มรายได้ต่อหัวมากขึ้นเท่าใด การค้าประเวณีและโสเภณีก็นับเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น จนเป็นที่กล่าวขวัญกันทั่วโลก และเป็นข่าวในสื่อมวลชน ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ทั้งที่เป็นภาพยนตร์ สารคดี บทความ บทวิจารณ์ แผ่นพับ และสื่อโฆษณาธุรกิจการท่องเที่ยวทุกประเภท จนกิตติศัพท์การค้าประเวณีในประเทศไทยฝังอยู่ในหัวของนักท่องเที่ยวต่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย ว่าประเทศไทยเป็นช่องโสเภณีที่ใหญ่ที่สุดในเอเชีย ดังจะเห็นได้จากการพาดหัวข่าวของหนังสือพิมพ์ไทย ที่เสนอข่าวธุรกิจโสเภณีในสายตาของคนต่างประเทศ “ไทยแลนด์-ช่องโสเภณีที่ใหญ่ที่สุดในเอเชีย” (นสพ. สยามรัฐรายวัน, 27 มิถุนายน 2531) “นักเขียนอังกฤษมองไทยอุตสาหกรรมน้ำกามถึงอุตสาหกรรมท่องเที่ยว” (นสพ. มติชนรายวัน, 11 กันยายน 2531) “ทีวีอังกฤษประจานไทย แดนโสเภณี” (นสพ. มติชนรายวัน, 28 มิถุนายน 2531) “ทีวีสหรัฐประจานโสเภณีไทยและ” (นสพ. ไทยรัฐ, 28 มิถุนายน 2531) เป็นต้น

การดำเนินการใด ๆ ของรัฐในการแก้ไขปัญหาโสเภณีมักจะได้รับการต่อต้านจากวงการผู้ประกอบการการท่องเที่ยวที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้าประเวณี ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อการดำเนินการนั้น ๆ กระทบกระเทือนผลประโยชน์ต่อการหารายได้จากการค้าประเวณีของภาคเอกชน โดยมีการอ้างผลประโยชน์ของประเทศที่ได้จากการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีการค้าประเวณีเป็นกิจกรรมควบคู่ไปกับกิจกรรมโรงแรมและการบริการอื่น ๆ แก่นักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ นอกจากนั้นการค้าประเวณียังได้รับการเพิกเฉย ไม่เพียงแต่ไม่ดำเนินการปราบหรือปรามแล้ว ยังมีการแสวงหาผลประโยชน์จากผู้ที่ทำหน้าที่รักษาและบังคับใช้กฎหมาย ดังที่

* ศาสตราจารย์ สำนักฝึกอบรม และที่ปรึกษาสำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ปรากฏเป็นข่าวอยู่ในสื่อมวลชนของประเทศดังเช่น “จากโสเภณีถึงอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว” (นสพ. สยามรัฐรายวัน, 10 กรกฎาคม 2531) “โสเภณีเด็ก...ผลผลิตจากปีท่องเที่ยว” (นสพ. ไทยรัฐ, 1 กันยายน 2532) “โสเภณีกับปีท่องเที่ยวไทย” (นสพ. มติชนรายวัน, 11 กุมภาพันธ์ 2530) “ตำรวจท้องที่รวยเป็นล้านของโสเภณีส่งสวยทุกเดือน” (นสพ. สยามรัฐรายวัน, 7 มิถุนายน 2533) “ชมชื่นศิษย์อนุเมติจับ : ศัลยกรรมในโรงเรียนเสื่อมุดซัด” (นสพ. ไทยรัฐ, 14 กรกฎาคม 2533) จับอีกฝรั่งลามกเร่ขโมยเด็กคู่พระเครื่อง (นสพ. มติชนรายวัน, 11 พฤศจิกายน 2536)

ด้วยเหตุต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วและสาเหตุอื่น ๆ ที่จะกล่าวถึงต่อไปทำให้กิจกรรมการค้าประเวณีเจริญเติบโตและแสดงความเลวทรามมากขึ้น เมื่อมีการนำเด็กที่มีอายุน้อย และยังไม่บรรลุนิติภาวะเข้ามาทำการค้าประเวณี ขบวนการนี้ขัดขวางเพศแก่ผู้แสวงหากามารมณ์ทั้งที่เป็นคนไทยและคนต่างประเทศ จนถึงขั้นที่สื่อมวลชนในต่างประเทศได้จัดทำภาพยนตร์สารคดีและลามกอนาจารเสนอต่อสาธารณชนในประเทศของตน แสดงให้เห็นถึงความเลวแหลกของสังคมไทย ปฏิกริยาของรัฐในขณะนั้นคือ การประชาสัมพันธ์ต่อต้านสื่อมวลชนต่างประเทศด้วยความพยายามที่จะสร้างภาพพจน์ของประเทศและกุลสตรีไทยว่าเป็นประเทศที่ไม่มีกิจกรรมดังกล่าว และสตรีไทยอยู่ในกรอบของขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม

โสเภณีเด็ก เป็นปัญหาสังคมที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น หากไม่เร่งดำเนินการแก้ไขที่ถูกต้องและจริงจัง โสเภณีเด็กเป็นปัญหาที่สะท้อนให้เห็นถึงสุดยอดของความเลวและความเลวแหลกของสังคม และสะท้อนให้เห็นถึงจิตใจของคนในชาติหรือในสังคมเดียวกัน ที่ปล่อยปละละเลยไม่กระทำการใด ๆ อย่างจริงจังในการที่จะหยุดยั้งแก้ไข ขจัดสภาวะทางสังคมที่เลวร้ายนี้ให้หมดไป ความเลวทรามดังกล่าวได้ต่ำลงไปถึงระดับที่บิดามารดาที่ควรเป็นผู้เลี้ยงดูปกป้องเด็กมิให้ต้องตกอยู่ในสภาพที่เลวร้ายของชีวิต กลับกลายเป็นลูกของตนให้เป็นโสเภณีตั้งแต่ยังอ่อนวัย นอกจากนั้นครูอาจารย์ที่ควรอบรมขัดเกลาเด็กให้เป็นเยาวชนที่ดีเป็นอนาคตของชาติ กลับประทุษร้ายต่อเด็กและกระทำในสิ่งที่ตรงกันข้าม ครูชมชื่นศิษย์และร่วมกระบวนจัดหาและการจัดส่งเด็กนักเรียนไปเป็นโสเภณี พฤติกรรมที่ผิดขนบธรรมเนียมดังกล่าวนี้ ได้มีมากขึ้น ดังเช่นที่ปรากฏเป็นข่าวในสื่อมวลชน “ชายวัวควายไม่พอยุ่ไส้ ส่งลูกสาวไปขายตัวดีกว่า” (นสพ. เดลินิวส์, 22 มกราคม 2532), “ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กได้ตัวเลขของรัฐบาลล้าหลัง : โสเภณีเด็กเต็มบ้านเต็มเมือง พ่อแม่บังคับขาย” (นสพ. สยามรัฐรายวัน, 16 มกราคม 2531) “ทางของเด็กหญิงสู่นรกถูกกำหนดโดยมารดา” (นสพ. สยามรัฐรายวัน, 7 ธันวาคม 2531)

จากที่ได้เสนอมานี้แล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่า ปัญหาโสเภณีเด็กเป็นปัญหาที่สลับซับซ้อนมาก พัวพันกับหลายสิ่งหลายอย่าง นับตั้งแต่นโยบายทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การปฏิบัติตามนโยบายและแผนของส่วนราชการ การเติบโตของธุรกิจเอกชนที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการท่องเที่ยวและการใช้สตรีเป็นหญิงบริการ กฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย (ทั้งในระดับการสืบสวน สอบสวน และการตัดสินคดีความที่ยึดตัวอักษรในดัวบทกฎหมายเป็นหลัก) ตัวบุคลากรของรัฐ และระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เอกชน สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา

สถาบันครอบครัว และปัจเจกบุคคลซึ่งรายละเอียดจะได้นำเสนอต่อไปในรายงานนี้ การแก้ไขปัญหา โสเภณีเด็กจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่เราต้องทำความเข้าใจถึงมูลเหตุของปัญหาให้ชัดเจนและยอมรับในความสลับซับซ้อนของปัญหาและสาเหตุเสียก่อนที่จะกำหนดแนวทางและมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้ การที่จะทำความเข้าใจกับปัญหานี้ นอกจากจะต้องมีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลข้อเท็จจริงแล้ว ยังจะต้องรวบรวม ศึกษาและวิเคราะห์ผลงานวิจัยในอดีต ข้อคิดเห็น และประสบการณ์ของผู้ที่ปฏิบัติงานที่คลุกคลีกับปัญหาดังกล่าวนี้

ในการศึกษาและแก้ไขปัญหาโสเภณีเด็ก จำเป็นอย่างยิ่งจะต้องแยกออกจากปัญหาโสเภณีทั่วไป ทั้งนี้เพราะปัญหาโสเภณีโดยทั่วไป มีคุณสมบัติที่แตกต่างจากปัญหาโสเภณีเด็ก ทั้งในด้านระดับการยอมรับของสังคม และคุณสมบัติของ “เด็ก” และของโสเภณีที่พันวัย “เด็ก” ไปแล้ว “เด็ก” เป็นบุคคลที่ไม่อยู่ในสภาพพร้อมทางด้านร่างกาย สติปัญญาและจิตใจที่จะรอบรู้และระแวงระวังต่อผลดีผลเสียของการตัดสินใจของตน หรือของครอบครัวหรือบุคคลที่ตนใกล้ชิด นอกจากนั้นเด็กไม่อยู่ในฐานะที่จะขัดขืน และคุ้มครองตนเอง และมองไม่ทะลุถึงผลของการตัดสินใจของผู้อื่นทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

เนื่องจากปัญหาโสเภณีเด็ก เป็นปัญหาสังคมที่ทวีความรุนแรงเด่นชัดมากขึ้นและกระทบกระเทือนต่อศีลธรรมและวัฒนธรรม ตลอดจนคุณภาพพจน์ของประเทศชาติ และคนในสังคม อนาคตของเด็กและสถาบันครอบครัว กล่าวได้ว่า การค้าเด็กเพื่อประเวณีเป็นการประทุษร้ายต่อสังคม ต่อสถาบันครอบครัว ต่อเยาวชนของชาติอย่างรุนแรงและเลวทรามที่สุด คณะกรรมการสาขาสังคมวิทยาของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ในการประชุมครั้งที่ 11/2532 วันที่ 24 พฤศจิกายน 2532 หลังจากที่ได้พิจารณาหัวข้อเรื่องวิจัยต่าง ๆ ที่ควรได้รับการสนับสนุน ซึ่งแต่ละหัวข้อเรื่องล้วนแต่เป็นปัญหาที่สำคัญและมีผลกระทบโดยตรงต่อสังคม วัฒนธรรม และการพัฒนาสังคมของประเทศ ได้มีมติเป็นเอกฉันท์กำหนดให้ปัญหาโสเภณีเด็ก เป็นโครงการวิจัยที่ควรได้รับการสนับสนุนการวิจัย ประเภทกำหนดเรื่องประจำปี และได้จัดสรรงบประมาณซึ่งมีอยู่อย่างจำกัด สนับสนุนการวิจัยเรื่องนี้ โดยจะทำการวิจัยให้ครอบคลุมปัญหาโสเภณีเด็กใน 3 ประเด็นคือ สภาพปัญหา ปัจจัยสาเหตุ และแนวทางในการแก้ไข

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ 4 ประเด็นหลักด้วยกัน คือ

- 1) ลักษณะการดำเนินงานและการจัดการให้บริการ โดยครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ กล่าวคือ ใครเป็นผู้ดำเนินการและจัดการ การหาลูกค้า การหาเด็ก ค่าตอบแทน และรูปแบบของการบริการ
- 2) ปัญหาส่วนตัวและปัญหาในการประกอบอาชีพของเด็ก โดยครอบคลุมปัญหาการครองชีพ รายจ่ายรายรับ ปัญหาที่อยู่อาศัย ปัญหาการพักผ่อน ปัญหาสุขภาพ ปัญหาครอบครัว

(ความสัมพันธ์กับบิดามารดา) ปัญหาเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่และปัญหาเกี่ยวกับลูกค้า ปัญหาเกี่ยวกับนายจ้าง แมงดา แม่เลี้ยง ปัญหาเกี่ยวกับสถานที่ประกอบการแบบครอบครัว

- 3) ปัญหาเกี่ยวกับขนาดของเด็ก เกี่ยวกับอาชีพที่อยากจะทำ และชีวิตสมรส
- 4) แนวทางในการแก้ไขที่ได้จากข้อค้นพบของการวิจัย และจากการศึกษาวิเคราะห์ความคิดเห็นของบุคคลที่เกี่ยวข้อง

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้มีประโยชน์และคุณค่ามากขึ้น ในด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องเกี่ยวกับปัญหาโสเภณีเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยสาเหตุของการประกอบอาชีพโสเภณีเด็ก คณะผู้วิจัยจึงได้เพิ่มวัตถุประสงค์ของการวิจัยอีก 1 ข้อ คือ ปัจจัยสาเหตุของการประกอบอาชีพโสเภณีเด็กในระดับมหภาคและจุลภาค

3. ระเบียบวิธีการวิจัย

เนื่องจากงบประมาณที่ได้รับมีอยู่อย่างจำกัด จึงไม่อาจนำระเบียบวิธีการศึกษาบางวิธี เช่น การวิจัยปฏิบัติการ (action research) ที่จะให้ข้อสรุปเกี่ยวกับแนวทางในการแก้ไขที่ได้ผ่านการพิสูจน์แล้วมาใช้ได้ เพราะต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก นอกจากนั้น วิธีบางวิธีก็ไม่อาจทำได้เพราะผิดระเบียบราชการ (เช่นการจ่ายค่าเสียเวลาให้กับผู้ให้ข้อมูล) ในด้านการเบิกจ่าย คณะผู้วิจัยจึงได้ใช้ระเบียบวิธีการที่ดีที่สุดภายใต้ข้อจำกัดของเงื่อนไขดังกล่าว โดยดำเนินการวิจัยโดยกรรมวิธีดังต่อไปนี้

3.1 การทบทวนวรรณกรรม

คณะผู้วิจัยได้ทำการทบทวนงานวิจัยและเอกสาร โดยการค้นคว้างานวิจัยและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจากห้องสมุดและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชน ได้ค้นคว้าข่าวและบทความจากหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ย้อนหลังไปในอดีตจนถึงปัจจุบัน ดังที่ได้ปรากฏอยู่ในรายงานและบัญชีรายชื่อเอกสารอ้างอิงที่ท้ายรายงานนี้ อย่างไรก็ตามมีเอกสารอีกเป็นจำนวนมากที่ไม่ได้มีการระบุ ทั้งนี้เพราะเป็นการรวบรวมจากหลายแหล่งซึ่งผู้เก็บรวบรวมเต็มมิได้จดบันทึกที่มาของเอกสารเหล่านั้นไว้ คณะผู้วิจัยเชื่อว่ายังมีเอกสารที่เกี่ยวข้องอีกมากที่ไม่ได้ระบุไว้ ในขณะที่เดียวกันก็มั่นใจว่า เอกสารต่าง ๆ ที่ได้ทบทวนมาทั้งที่ได้นำมาใช้และอ้างอิงท้ายบทและมิได้อ้างอิงท้ายบท ได้ครอบคลุมสาระสำคัญของการศึกษาวิจัยครั้งนี้

3.2 การทำการสำรวจแหล่งต่าง ๆ ที่มีโสเภณีเด็ก

โดยออกสำรวจสถานที่ต่าง ๆ เช่น โรงแรมและแหล่งบันเทิงที่เด็กประกอบอาชีพ และทำการสัมภาษณ์ทั้งในที่แหล่งต่าง ๆ ถึงแหล่งประกอบอาชีพของเด็ก และสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ราชการและหน่วยงานเอกชนที่ทำงานเกี่ยวกับโสเภณีและสถานเริงรมย์ ติดต่อขอเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจากบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ เหล่านี้

3.3 การจัดประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กับองค์กรเอกชนที่ดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือสตรีที่ค้าประเวณี ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี นอกจากนั้นยังได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรเอกชนในการติดต่อบุคคลสำคัญเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาโสเภณีเด็ก และได้ส่งนักวิจัยติดตามไปยังภูมิภาคต่างๆของโสเภณีเด็กในจังหวัดเชียงราย และบุคคลที่เป็นเครือข่ายเพื่อปูพื้นฐานในการดำเนินการเก็บข้อมูลในรอบต่อไป และได้ศึกษาการดำเนินงานขององค์กรเอกชนไปในขณะเดียวกันด้วย

3.4 การสัมภาษณ์เด็กที่ตกอยู่ในวงการการค้าประเวณี

ในพื้นที่ที่มีเด็กประกอบอาชีพดังกล่าวมาก คือ ในเขตกรุงเทพมหานคร และพญา ซึ่งคณะผู้วิจัยได้เข้าไปทำการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ นอกจากนั้นคณะผู้วิจัยยังได้ติดต่อขอข้อมูลดิบจาก องค์กรต่าง ๆ ทั้งในภาครัฐและเอกชนมาศึกษาและวิเคราะห์ซึ่งก็เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้ด้วย

ในการสัมภาษณ์ ได้มีการจัดทำแบบสอบถามแนวลึก ซึ่งหัวข้อและหัวข้อย่อยที่ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางให้นักวิจัยทุกท่านที่ทำการสัมภาษณ์และในการสัมภาษณ์ได้ดำเนินการบันทึกเทป เพื่อนำมาทบทวนรายละเอียดลงในแบบสอบถามเป็นรายบุคคลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ต่อไป

3.5 การจัดสัมมนาระดมสมอง

คณะผู้วิจัยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภาครัฐและเอกชนเข้าร่วมประชุม ซึ่งดำเนินการจัดโดยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ คณะกรรมการสาขาสังคมวิทยา เรื่อง”เด็ก...เหยื่อของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม” ณ ศูนย์สารนิเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและคณะผู้วิจัยเองก็ได้เสนอผลงานวิจัยบางส่วนต่อที่ประชุมในเรื่อง “เด็ก...เหยื่อของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม : ความผิดทางเพศ สาเหตุและการแก้ไข” ซึ่งข้อคิดเห็นและข้อมูลที่ได้จากที่ประชุม เป็นประโยชน์ต่อการเขียนรายงานครั้งนี้เป็นอย่างมาก

3.6 การวิเคราะห์และเสนอข้อมูล

เนื่องจากข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิ ตลอดจนข่าวสารและเอกสารต่าง ๆ ทั้งที่เป็นเชิงวิชาการและบทความสาธารณสุขนในสื่อมวลชน คณะผู้วิจัยจึงได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดในลักษณะของการบูรณาการแบบสมบูรณ (meta analysis) ในเชิงที่เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในปัญหาดังกล่าวให้ชัดเจน มากกว่าที่จะวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเป็นเอกเทศจากการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

4. ขอบเขตของการวิจัย

เนื่องจากงบประมาณที่ได้รับมีอยู่อย่างจำกัด จึงได้จำกัดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

- 1) ศึกษาเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร และ/หรือแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง
- 2) มุ่งเก็บข้อมูลจากเด็กที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะที่บริการทางเพศ (15 ปีลงมา) เป็นเป้าหมายหลัก แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าเด็กทั้งหมดจะต้องอายุ 15 ปีและต่ำกว่า ทั้งนี้เพราะเด็กที่ปัจจุบันมีอายุมากกว่า 15 ปี อาจจะเข้าวงการค้าประเวณีเมื่ออายุ 15 ปี และต่ำกว่าได้ นอกจากนั้นแล้ว การรายงานอายุของเด็กอาจไม่ตรงกับสภาพข้อเท็จจริง อาจจะมากกว่า สูงกว่า และ ต่ำกว่า 15 ปีได้ ซึ่งคณะผู้วิจัยไม่อยู่ในฐานะที่จะตรวจสอบอายุที่แท้จริงของเด็ก ซึ่งคณะกรรมการสมภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา ก็ได้มีการปรึกษาหารือกันในเรื่องนี้ และเห็นชอบในการที่จะกำหนดไว้เป็นเพียงเป้าหมายหลักโดยมิได้หมายความว่าเด็กทุกคนที่เป็นเป้าหมายของการศึกษาต้องอายุ 15 ปีลงมา
- 3) จำนวนเด็กที่สัมภาษณ์ ประมาณ 100 คน ในสถานที่ต่าง ๆ
- 4) จำนวนผู้เกี่ยวข้องที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับโสเภณีเด็ก ประมาณ 20-50 ราย ซึ่งแต่เดิมอาจจะมีกลุ่มบุคคลบางประเภท เช่นแท็กซี่ที่อาจจะต้องมียาค่าชดเชยการเสียเวลาเนื่องจากการสัมภาษณ์ตามที่เสนอไว้ในข้อเสนอ เพราะเป็นกลุ่มบุคคลที่เด็กโสเภณีใช้บริการในการเดินทางไปหรือกลับเพื่อการค้าประเวณี และทราบการเคลื่อนไหวของเด็กดังกล่าวในแต่ละสถานที่เป็นอย่างดี แต่เนื่องจากถูกตัดงบประมาณค่าตอบแทนดังกล่าวไป ทำให้ไม่สามารถสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลดังกล่าวได้มากเพียงพอได้ แต่ถึงกระนั้นผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเฉพาะบางรายจากการสนทนาเสียบเคียงโดยทั่ว ๆ ไปเพียงไม่กี่รายเท่านั้น จึงไม่ถือเป็นกลุ่มบุคคลที่ให้ข้อมูลหลักด้วยเหตุผลที่ไม่มียงบประมาณที่จะทำ/เก็บข้อมูลอย่างจริงจังจากประชากรกลุ่มนี้ได้
- 5) การวิจัยครั้งนี้จำกัดขอบเขตการศึกษาอยู่ที่โสเภณีเด็กที่เป็นหญิงเท่านั้น แม้ว่าจะมีบางส่วนที่พาดพิงเด็กชายที่ประกอบอาชีพดังกล่าว ด้วยเหตุผลทางด้านงบประมาณและทางด้านระเบียบวิธีการวิจัยที่การศึกษาเด็กชายที่ค้าประเวณีต้องอาศัยวิธีการวิจัย และการเข้าถึงกลุ่มประชากรเป้าหมายในลักษณะที่แตกต่างจากโสเภณีเด็กหญิงเป็นอย่างมาก

5. สภาพปัญหา

- 1) โสเภณีเด็ก เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นค่อนข้างใหม่ในสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โสเภณีเด็กหญิงที่มีอายุไม่เกิน 14 ปี และโสเภณีเด็กชาย หากรัฐบาลไม่เร่งแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้อาจจะมีการขยายตัวและทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น สถิติกรมตำรวจในปี พ.ศ.2517 มีการระบุว่ามิโสเภณี 400,000 คน และในปี 2533 มีประมาณ 800,000 คน ที่เป็นโสเภณีเด็ก อายุไม่เกิน 16 ปี มีร้อยละ 40 ของโสเภณีทั้งหมด
- 2) โสเภณีเด็กเป็นปัญหาสังคมที่แทรกซึม และคุกคามบ่อนทำลายสถาบันทางสังคมที่สำคัญของประเทศ นับตั้งแต่ ครอบครัว ศาสนา โรงเรียน ผู้นำชุมชน และท้องถิ่น ตลอดจนบุคคลากรในกระบวนการอาชีวศึกษาของประเทศ หากไม่มีการแก้ไขโดยเร่งด่วน ปัญหาโสเภณีเด็กจะกลายเป็นกลไกบ่อนทำลายสถาบันทางสังคมที่สำคัญของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครอบครัว วัด และโรงเรียน
- 3) การค้าประเวณี เป็นธุรกิจที่ให้กำไรสูงและรวดเร็วแก่ผู้ประกอบการ มีการแข่งขันกันสูง ในด้านการเสนอบริการสินค้าสด ๆ ใหม่ ๆ ให้แก่ลูกค้า เด็กจึงกลายเป็นเป้าหมายของผู้ประกอบการค้าประเวณี
- 4) การจัดหาเด็ก มีการดำเนินการทุกรูปแบบนับตั้งแต่การซื้อ การชักจูง การล่อลวง ตลอดจนไปจนถึงการบีบบังคับและการทารุณกรรม
- 5) สถานประกอบการ ได้มีการพัฒนาไปมากมาย จนหากไปยึดค่านิยมดั้งเดิมของคำว่า “ช่อง” จะไม่มีสถานประกอบการหรือช่องโสเภณี ในปัจจุบันเป็นที่ทราบกันดีว่าการบริการดังกล่าวจะหาได้จากแหล่งต่าง ๆ ต่อไปนี้ซึ่งก็เป็นช่องชนิดหนึ่งนั่นเอง นับตั้งแต่โรงแรมหรูหรู โรงแรมทั่วไป ในย่านนักท่องเที่ยว สถานอาบอบนวด โรงน้ำชา ไนท์คลับ เมมเบอร์คลับ คอกเทลเลาจ์ คาราโอเกะ ดิสโกเธค ไปจนถึงห้องอาหาร คีอพีฟี่ซีอพีและล็อบบี้โรงแรม
- 6) การค้าประเวณีเด็กกับการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กันมาก ผู้ประกอบการค้าประเวณีอาศัยอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นหลัก เสนอบริการทางเพศให้แก่ลูกค้าทั้งไทยและต่างชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรุงเทพมหานคร และเมืองท่องเที่ยวหลัก เช่น เชียงใหม่ และหาดใหญ่ ผู้ประกอบการและผู้ที่เกี่ยวข้องกลายเป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่มีอิทธิพลขัดขวางการแก้ไข และข่มขู่ผู้ขัดขวางผลประโยชน์ด้วยวิธีการต่าง ๆ
- 7) การค้าประเวณีเด็กเป็นธุรกิจข้ามพรมแดน ได้มีการจัดหาเด็กจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ลาว เขมร พม่า ญวน และจีน หรือแม้แต่จากประเทศตะวันตก และมีการจัดส่งโสเภณีข้ามชาติไปยัง ญี่ปุ่น ฮองกง สหรัฐ และประเทศต่าง ๆ ในยุโรป

- 8) การค้าประเวณีเด็กกับสถาบันทางสังคม การค้าประเวณีเด็กได้แทรกแซง เพื่อหาความชอบธรรมหรือใช้ประโยชน์จากสถาบันทางสังคม เช่น ครอบครัว โรงเรียน วัด ผู้นำชุมชน และบุคลากรของรัฐ ในลักษณะต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนับว่าเป็นธุรกิจที่บ่อนทำลายสถาบันสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่ง บ้าน วัดและโรงเรียนที่สำคัญที่สุด

6. ปัจจัยสาเหตุ

ปัจจัยสาเหตุของการค้าประเวณีเด็ก สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ระดับคือระดับชาติ ระดับชุมชน และ ระดับบุคคล

6.1 ระดับชาติ

6.1.1 ความยากไร้เปรียบเทียบ

การค้าประเวณีเด็กเกิดขึ้นจากความยากจน หรือความยากไร้เปรียบเทียบ อันสืบเนื่องมาจากกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจ ที่ขยายช่องว่างระหว่างคนจนและคนรวย คนในเมืองและคนในชนบท ข้าราชการและคนมีรายได้ประจำกับผู้ประกอบการธุรกิจ

6.1.2 นโยบายและกระบวนการ/มาตรการในการพัฒนาเศรษฐกิจ

ได้สร้างความได้เปรียบและให้สิทธิพิเศษแก่ผู้ประกอบการรายใหญ่ในเขตเมืองที่ร่ำรวยอยู่แล้ว ให้ร่ำรวยมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้น ยังได้เน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ปลูกฝังค่านิยมทางวัตถุให้เป็นเป้าหมายของชีวิต เช่น การมีเสื้อผ้าสวย ๆ งาม ๆ แต่ง การมีบ้านดี ๆ อยู่ การมีทรัพย์สินอุปโภคบริโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ภายในบ้าน ทั้งที่จำเป็นและฟุ่มเฟือย เป้าหมายชีวิตทางวัตถุเหล่านี้ไม่ได้เลวในตัวของมันเองถ้าไม่มีการเน้นกันมากเกินไป จากกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

ปัญหาที่สำคัญคือ ในการที่จะบรรลุเป้าหมาย คนจำนวนมากไม่มีวิธีการที่จะบรรลุถึงเป้าหมายดังกล่าว เช่น คนจนในชนบท ข้าราชการชั้นผู้น้อย ตลอดจนครู/อาจารย์ และผู้นำชุมชนที่มีรายได้ต่ำไม่เพียงพอแก่สถานภาพของตน แต่รับเอาค่านิยมทางวัตถุและเป้าหมายชีวิตดังกล่าวไว้เต็มตัว

วิธีการที่จะบรรลุเป้าหมายชีวิตทางวัตถุของบุคคลเหล่านี้ที่ง่ายและรวดเร็วที่สุดคือ การค้าหรือการเข้าร่วมกระบวนการค้าประเวณีในรูปแบบต่าง ๆ การค้าประเวณีจึงเป็นทางออกของผู้ยากไร้ กล่าวคือ

เด็ก ที่ต้องการให้พ่อแม่มีบ้านดี ๆ อยู่ ต้องค้าประเวณีโดยสมัครใจและไม่สมัครใจ

พ่อแม่ ที่ต้องการมีบ้านดี ๆ อยู่ ต้องการสิ่งอำนวยความสะดวก ต้องการมีหน้ามีตาในชุมชน ขายลูกเพื่อค้าประเวณี

ตำรวจ ครู และผู้นำชุมชน ในบางพื้นที่/ท้องที่ที่ต้องการมีรายได้พิเศษเพื่อใช้จ่ายใช้สอยให้สอดคล้องกับสภาพทางสังคมจึงเข้าไปมีส่วนเกี่ยวกับการค้าประเวณีในลักษณะต่าง ๆ

6.1.3 นโยบายและแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยว

ที่ขาดการควบคุมหรือการป้องกันการฉวยโอกาสของผู้ประกอบการค้าประเวณี ที่จะเกี่ยวข้องกับการค้าประเวณีเข้าไปกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในทุกรูปแบบ จนประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นซ่องโสเภณีที่ใหญ่ที่สุดในโลก และโสเภณีเด็กก็เป็นสินค้าที่ใช้เพื่อดึงดูดความสนใจของชาวต่างประเทศ

6.2 ปัจจัยระดับชุมชน

ชุมชนหลายแห่งในภาคเหนือ มีบทบาทอย่างมากในการผลักดันให้เด็กออกไปทำการค้าประเวณี และได้เรียนรู้มาหลายรุ่นจนถึงการใช้การค้าประเวณีเพื่อบรรลุเป้าหมายของชีวิต นับตั้งแต่การหารายได้เพื่อใช้ดูแลครอบครัว การมีเงินเพื่อซื้อสินค้าอุปโภคและบริโภคตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ จนได้กลายเป็นบรรทัดฐานของสังคมชุมชน มีการปลูกฝังค่านิยมให้เห็นว่า การค้าประเวณี (การขายบุตร/บุตรสมใจไปค้าประเวณี) เป็นสิ่งที่ดีงามให้กับสมาชิกของชุมชนและเยาวชน บางแห่งถึงกับมีคำพูดว่า “การทำงานใช้หัวสู้ใช้กันไม่ได้” เมื่อเด็กจบการศึกษาภาคบังคับทั้ง ๆ ที่ต้องการเรียนต่อก็บังคับหรือหาทางให้บุตรไปค้าประเวณี เมื่อได้บุตรสาวก็จัดงานเลี้ยงฉลองว่าตนเองในอนาคตจะไม่ยากจน หรือแม้แต่รายการ “ฝันที่เป็นจริง” ก็มีการชี้ให้สมาชิกในชุมชนเห็นว่าผู้ที่ดีมีเงินต่อสู้อุปการกาชีพ แต่ยังยากจนว่าเป็นคนโง่ มีลูกสาวถึง 3 คนไม่รู้จักเอาไปขาย

6.3 ระดับบุคคล

คนส่วนใหญ่ในชนบทมีการศึกษาน้อย ขาดโอกาสที่จะประกอบอาชีพที่มีรายได้มั่นคงและสม่ำเสมอ ตลอดจนขาดทุนทรัพย์ในการลงทุน ในเขตชนบทขาดโรงงาน ขาดอุตสาหกรรมที่จะช่วยให้ชาวชนบทมีงานทำ หรือสามารถประกอบการในหมู่บ้านได้ ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐกับธุรกิจเอกชนในการแก้ไขปัญหาอาชีพของชาวชนบท มีการส่งเสริมอาชีพ แต่ไม่สามารถทำเป็นล่ำเป็นสันได้ ยกเว้นในกรณีที่มีการนำธุรกิจเอกชนเข้ามาเกี่ยวข้อง นอกจากนั้นเด็กจะประกอบอาชีพตั้งกล่าวหรือไม่ยังขึ้นอยู่กับการศึกษาของเด็กของบิดามารดา และค่านิยม/บรรทัดฐานของชุมชน

ในเขตเมือง เด็กที่เข้าสู่การค้าประเวณี ส่วนมากเป็นเด็กที่มาจากครอบครัวแตกแยก คบเพื่อนเกเร ชอบเที่ยวเตร่หรือถูกหลอกลวง

7. แนวทางในการแก้ไข

เนื่องจากปัญหาโสเภณีเด็กนั้นมีรากฐานมาจากความแตกต่างระหว่างเป้าหมายของชีวิตและวิธีการบรรลุเป้าหมายที่ก่อให้เกิดความยากไร้เปรียบเทียบเป็นส่วนใหญ่ แนวทางในการแก้ไข

จึงควรมุ่งไปในทางที่จะลดช่องว่างระหว่างเป้าหมายของชีวิตและวิธีการที่จะบรรลุเป้าหมายนั้น ทางแก้ไขคือ

- 1) รัฐจะต้องส่งเสริมการประกอบอาชีพ (นอกภาคเกษตร) ที่ก่อให้เกิดรายได้ อย่างสม่ำเสมอให้กับครอบครัวในชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ยากจน โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐจาก 6 กระทรวงหลัก มหาตมไทย ศึกษา เกษตร กุตสาหกรรม สาธารณสุขและพาณิชย์ ต้องร่วมมือกับธุรกิจเอกชนในการฝึกอาชีพที่ธุรกิจเอกชนเองได้รับผลประโยชน์และสมาชิกของครอบครัวชนบทมีงานทำที่มีรายได้ อย่างสม่ำเสมอ ควรยกเลิกการส่งเสริมอาชีพการพัฒนาฝีมือแรงงานที่ไม่มีตลาดรองรับ เช่นที่จัดทำกันอยู่ เพราะฝึกไปแล้วก็ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้และไม่ได้แก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของครอบครัวชนบท
- 2) ควรมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้าประเวณี ให้สามารถจัดการกับปัญหาโสเภณีเด็ก และการใช้สื่อลามก ตลอดจนการโฆษณาเชิญชวนที่สื่อเจตนาเพื่อการค้าทางเพศ แต่ทั้งนี้ต้องมีการศึกษาวิจัยเพื่อทำความเข้าใจในปัญหาและแนวทางในการแก้ไขเสียก่อน เพื่อมิให้การแก้ไขกฎหมายหรือการออกกฎหมายใหม่มีช่องโหว่กลายเป็นเครื่องมือของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่จะนำไปใช้แสวงหาผลประโยชน์ และควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบถึงการเปลี่ยนแปลงทางกฎหมาย
- 3) แม้ว่าการแก้ไขกฎหมายจะมีความจำเป็นหรือมีความเหมาะสมแต่ก็จะไม่ค่อยได้ผล ทั้งนี้เพราะการปฏิบัติงานในหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคลากรที่เกี่ยวข้อง (ตำรวจ) มีผลประโยชน์โดยตรงและโดยอ้อมจากการค้าประเวณีทั่วไปและการค้าประเวณีเด็ก กฎหมายต่าง ๆ ที่มีอยู่หากมีการนำมาใช้โดยสุจริตใจก็เพียงพอที่จะแก้ไขปัญหาได้ จึงน่าที่จะได้มีการลงโทษอย่างหนักและอย่างจริงจังแก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน
- 4) หากรัฐบาลมีเจตนารมณ์ที่แท้จริงในการแก้ไขปัญหานี้ ต้องจงใจให้องค์กรเอกชนและสาธารณชนเข้าไปมีบทบาทในการระบุชี้บุคคลที่มีการค้าประเวณีเด็กโดยการให้รางวัลหรือสิ่งจูงใจในรูปแบบต่าง ๆ หากท้องถิ่นใดยังมีสถานประกอบการดังกล่าวควรส่งผลต่อการพิจารณาความดีความชอบของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ด้วย ในการดำเนินการดังกล่าวอาจต้องมีการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญหาโสเภณีให้ชัดเจน และเอื้ออำนวยต่อความร่วมมือของสาธารณชนในการระบุชี้
- 5) รัฐควรร่วมมือกับองค์กรเอกชนและสาธารณชน ในการเร่งรัดช่วยเหลือระบุดันหาเด็กที่ยังตกอยู่ในวงการค้าประเวณีด้วย มีการฝึกอบรมอาชีพและการจัดหางานให้เด็กในลักษณะที่ไม่จำกัดสิทธิเสรีภาพเป็นการกักขัง ซึ่งองค์กรเอกชนมีความคล่องตัวยืดหยุ่นมากกว่าหน่วยงานของรัฐที่ต้องอ้างอิงระเบียบแบบแผนเป็นหลัก

- 6) การพัฒนาสภาพตำบล และกลไกที่มีอยู่ในท้องถิ่น ให้มีประสิทธิภาพในการจัดทำโครงการพัฒนาอาชีพของประชากรในชุมชนของตนเองควบคู่ไปกับโครงการที่ได้เงินสนับสนุนจากรัฐบาลกลาง
- 7) ควรเน้นการประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล ส่วนราชการต่าง ๆ ในพื้นที่ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่จากกรมแรงงาน กรมพัฒนาชุมชน กรมอาชีวศึกษา กรมการศึกษาออกโรงเรียน กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และกรมส่งเสริมการเกษตร ในการแก้ไขปัญหาการจ้างงานการส่งเสริมการจ้างงาน และการพัฒนาอาชีพของชาวชนบท
- 8) เนื่องจากช่องว่างระหว่าง เป้าหมายของชีวิต และวิธีการบรรลุเป้าหมายของชีวิตที่ก่อให้เกิดความยากไร้เปรียบเทียบและควรได้มีมาตรการที่จะลดช่องว่างดังกล่าว โดยการยกระดับรายได้ หรือสวัสดิการและสิ่งจูงใจต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ตำรวจ) ชั้นผู้น้อยให้สูงขึ้นให้เพียงพอแก่การครองตน
- 9) ให้มีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่กรมแรงงานให้มีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ในปัญหาการจ้างงาน (เช่น การย้ายถิ่นเพื่อหางานทำ และการประกอบอาชีพบริการทางเพศ เป็นต้น) ของปัญหาแรงงาน) และหันมาทำการส่งเสริมการจ้างงานและการพัฒนาอาชีพ มากกว่าการดูแลโรงงานและฝึกอบรมแรงงานในสถานประกอบการต่าง ๆ
- 10) ควรมีการฝึกอบรมทางด้านจริยธรรมและคุณธรรมให้แก่ตำรวจ ที่เข้ารับการอบรมในหลักสูตรต่าง ๆ ของกรมตำรวจหรือจัดอบรมพิเศษเป็นครั้งคราวทุกหลักสูตรเป็นระยะ ๆ เพื่อให้เกิดจิตสำนึกที่ถูกต้องในการพิทักษ์ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชนชายและหญิง
- 11) ในชุมชนที่บิดามารดาดำเนินการใด ๆ ให้เด็กไปค้าประเวณี คำเด็ก ควรมีการแทรกแซงของรัฐในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในด้านกำกับการป้องกันและการปราบปรามเอาความผิดแก่บิดามารดาที่ผลักดันให้เด็กไปค้าประเวณี ถอดถอนความเป็นผู้ปกครองดูแลเด็ก
- 12) ควรมีการจัดโครงการฝึกอบรมบิดามารดาและผู้สูงอายุ ในด้านความรับผิดชอบในการดูแล สวัสดิการของบุตร/เด็ก ตลอดจนความรู้เกี่ยวกับตัวบทกฎหมายในจริยธรรมและคุณธรรมที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดต่อเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการค้าประเวณีเด็ก
- 13) ควรให้วัดและโรงเรียนประสานงานกันในการแก้ไข/ป้องกันการค้าประเวณี ควรให้มีการติดตามประเมินผล ติดตามแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของปัญหา สาเหตุ และแนวทางในการแก้ไขเป็นระยะ ๆ
- 14) ควรให้มีการติดตามประเมินผล ติดตามแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของ ปัญหา สาเหตุ และแนวทางในการแก้ไขเป็นระยะ ๆ

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. 2516. รายงานการวิจัยสภาพชีวิตและปัญหาของหญิง
ค้าประเวณี อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี. รายงานการวิจัยสภาพเศรษฐกิจและสังคม
ของอำเภอดอกคำใต้ เชียงราย กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์ศาสนา, 2516. กรุงเทพฯ : โรง
พิมพ์ศาสนา.
- กรุงเทพธุรกิจสุดสัปดาห์. 2533. แฉวงการอภัยศ เด็กไทยขายตัว เด็ก 8 ขวบขายตัวชานรับ'นิก'
หน้า 8-11.
- กลุ่มสตรีศึกษาภาคเหนือ. 2528. สภาพชีวิตโสเภณีในจังหวัดเชียงใหม่ เสนอต่อที่ประชุม
สัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่อง ปัญหาการค้าหญิงและเด็กเชียงใหม่ 8-9 มิถุนายน.
(เอกสารโรเนียว).
- คณะกรรมการโครงการส่งเสริมกิจกรรมเยาวชนสมาคมสตรีอุดมศึกษา. 2533. ปัญหาโสเภณีเด็ก
กับปัญหายาเสพติดและปัญหาอาชญากรรม. น.ส.พ.สยามรัฐ วันพฤหัสบดีที่ 7 มิถุนายน
2533.
- คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ. 2533. แผนงานประสานการป้องกัน และ
แก้ไขปัญหารูขุมบริการทางเพศ (พฤษภาคม 2533). กรุงเทพฯ : คณะกรรมการส่งเสริม
และประสานงานสตรีแห่งชาติ.
- คณะที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ฝ่ายนโยบายด้านแรงงานและสวัสดิการสังคม.
2532. รายงานผลการศึกษาเรื่องปัญหาโสเภณี. กรุงเทพฯ : บริษัทบพิชการพิมพ์
จำกัด.
- คณะผู้จัดทำรายงานฯ. 2532. รายงานโสเภณี : สภาพปัญหา สาเหตุ และมาตรการหลักในการ
ป้องกันและแก้ไขปัญหา. เสนอต่อคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาโสเภณี ในคณะกรรมการ
กิจการสตรีเด็กและเยาวชน สภาผู้แทนราษฎร (อัดสำเนา).
- คณะอนุกรรมการ ปปพ. ของ กสส. 2533. บทบาทของภาครัฐและเอกชน ในการป้องกัน
และแก้ไขปัญหารูขุมบริการทางเพศ. กรุงเทพฯ : คณะกรรมาธิการส่งเสริมและ
ประสานงานสตรีแห่งชาติ.
- คณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาโสเภณี. 2532. การแก้ไขปัญหาโสเภณี. กรุงเทพฯ : คณะกรรมา
กิจการสตรีและเยาวชน สภาผู้แทนราษฎร.
- คณะอนุกรรมการประสานการปฏิบัติ. (ไม่ระบุปี). การแก้ปัญหารูขุมบริการทางเพศ.
กรุงเทพฯ, เอกสารประกอบการประชุม วาระที่ 5 กรุงเทพฯ.

คณะกรรมการแก้ปัญหาโสเภณี ในคณะกรรมการกิจการสตรีและเยาวชน สภาผู้แทนราษฎร. มาตรการด้านเศรษฐกิจและสังคม เอกสารหมายเลข 1. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการกิจการสตรีและเยาวชน สภาผู้แทนราษฎร.

เฉลิมศรี ธรรมบุตร. 2533. รายงานปัญหาและทัศนคติเกี่ยวกับโสเภณี: ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง นโยบายทางการศึกษากับปัญหาโสเภณีเด็ก. กรุงเทพฯ : มูลนิธิผู้หญิง.

ชุมนุมต่าง ๆ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2523. สาวเหนือจากบ้านมาเป็นโสเภณี เอกสารประกอบนิทรรศการ วัฒนธรรม 4 ภาค 25-27 มกราคม 2523.

ไชยยศ เหมะรัชตะ. 2530. ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการล่อลวงเด็กเพื่อเป็นโสเภณี. เอกสารเสนอในการสัมมนาระดับชาติเรื่อง การป้องกันการทารุณและทอดทิ้งเด็ก : เด็กที่ใช้แรงงานและเด็กที่ถูกทอดทิ้ง. กรุงเทพฯ 18-19 ธันวาคม 2530.

ทองใบ ทองเปาด์. 2529. การวิเคราะห์ พรบ. ว่าด้วยการค้าหญิงและเด็กหญิง พ.ศ. 2471. เอกสารประกอบการสัมมนามาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการค้าหญิง และเด็กระหว่างประเทศ. กรุงเทพฯ 5 สิงหาคม 2529.

นสพ.มติชน. 2536. จับอีกฝรั่งถ่ายนู้ดเด็กคู่พระเครื่อง. 11 พฤศจิกายน.

นสพ.ไทยรัฐ. 2535. เปิดโปงปีศาจค้าโสเภณีเด็ก 29 มกราคม 2535 หน้า 1 และ 17.

-----, 2535. นำวัดกเด็กประณมคิดชายตัวด้วยเหตุผล-เงินดี 29 มกราคม หน้า 1 และ 17.

-----, 2535. กม.ค้าประเวณีพันแมงดา-ตร. ถ้าแจ้งจับแล้วละเลยแต่ไม่ผิด โสเภณี 5 มกราคม หน้า 2.

-----, 2533. ทิวีสหรัฐุประจานโสเภณีไทยและ.

-----, 2533. ส่องตำรวจ. หน้า 6 วันที่ 9 เมษายน.

-----, 2533. ช่มชู้นศิษย์อนุมติจับ : ศีลธรรมในโรงเรียนเสื่อมสุดขีด. 14 กรกฎาคม.

-----, 2533. โสเภณีเด็ก ผลิตผลจากปีทองเที่ยว. 1 กันยายน.

-----, 2533. หวังพลังทางการเมืองแก้ไขปัญหาโสเภณี. 7 มิถุนายน.

-----, 2533. เผยเด็กจรจัด 'ชายถั่วดำ' นับพันคน ใช้แหล่งลานสเก็ตนัดขายตัว. 14 มิถุนายน.

-----, 2531. นักเขียนอังกฤษมองไทย: อุตสาหกรรมน้ำกามถึงอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. 11 กันยายน.

- , 2531. ทวีอักษรประจักษ์ไทย 'แดนโสเภณี'. 28 มิถุนายน 2531 หน้า 1 และ 18
นสพ.มติชน. 2531. คุณหญิงและโสเภณี น.ร. 'ชายตัว' แก้งนั้บร้อย. 20 เมษายน.
- , 2530. โสเภณีกับปีท่องเที่ยวไทย. 14 กุมภาพันธ์.
- นสพ.มติชนรายวัน. 2533. 'ปัญหาโสเภณีเด็ก' รุนแรง ระบุครุฑทำตัวเป็นเอเย่นต์. 3 กันยายน.
- นสพ.เดลินิวส์. 2532. ชายวิ้วควายไม่พอยาไส้ ส่งลูกสาวไปขายตัวดีกว่า. 22 มกราคม.
- นสพ.สยามรัฐ. 2533. ตำรวจท้องที่รวบเป็นล้านช่องโสเภณีส่งส่วยทุกเดือน 7 มิถุนายน.
- , 2531. ไทยแลนด์-ช่องโสเภณีใหญ่ที่สุดในเอเชีย 27 มิถุนายน 2531 หน้า 12.
- บ้านพักฉุกเฉิน 2, โครงการช่วยเหลือหญิงและเด็กผู้มีความเดือดร้อนเฉพาะหน้า. 2528. ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาแรงงาน (มกราคม-ธันวาคม 2528) กรุงเทพฯ: สมาคมนักทิตสตรีทางกฎหมายแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์.
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร. สาเหตุและผลที่มีต่อครอบครัวของการอพยพของสตรีในชนบทมาเป็นพนักงานอาบอบนวดในกรุงเทพฯ สรุปรายงานวิจัย.
- มนตรี สันทวีชัย. 2531. สัมผัสกับชีวิต 'โสเภณีเด็ก' ต้อนรับวันเด็กแห่งชาติ ปี 2531. นสพ.สยามรัฐ.
- , 2531. เส้นทางของเด็กหญิงสู่รกรกกำหนดโดยมารดา นสพ.สยามรัฐ 7 ธันวาคม.
- มูลนิธิผู้หญิง และสถาบันวัฒนธรรมเยอรมัน. 2533. นโยบายการศึกษาแก้ปัญหาโสเภณีเด็ก มูลนิธิผู้หญิงและสถาบันวัฒนธรรมเยอรมัน. น.ส.พ.ไทยรัฐ วันพุธที่ 27 มิถุนายน.
- , 2533. เอกสารประกอบการสัมมนาโยบายทางการศึกษากับปัญหาโสเภณีเด็ก (25 มิถุนายน 2533) กรุงเทพฯ : มูลนิธิผู้หญิงและสถาบันวัฒนธรรมเยอรมัน.
- , 2533. นโยบายการศึกษาแก้ปัญหาโสเภณีเด็ก (25 มิถุนายน 2533). น.ส.พ.เดลินิวส์ วันพุธที่ 20 มิถุนายน.
- มูลนิธิผู้หญิง. 2533. โครงการคำห้ำ (มกราคม-มีนาคม 2533) (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : มูลนิธิผู้หญิง.
- , (ไม่ระบุปี) คำแก้ กรุงเทพฯ : มูลนิธิผู้หญิง.
- , 2532. รายงานโครงการสัมมนาประเมินผลหนังสือคำแก้ (กรกฎาคม-สิงหาคม 2533). กรุงเทพฯ : มูลนิธิผู้หญิง.

มูลนิธิผู้หญิงร่วมกับสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ และสถาบันวัฒนธรรมเยอรมัน. 2533. รายงานปัญหาและทัศนคติเกี่ยวกับโสเภณี: ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (25 มิถุนายน 2533). กรุงเทพฯ : มูลนิธิผู้หญิง.

ศิริพร สะโครบาแนค. 2533. *โสเภณีเด็กผลิตผลของความยากจน* จากการประชุมสมัชชาแห่งชาติ ครั้งที่ 1 ด้านการพัฒนาเด็ก 31 สิงหาคม 2533.

-----, 2527. *กระบวนการค้าหญิงในประเทศไทย ในปัญหาการค้าหญิงและยุทธศาสตร์การแก้ปัญหา*. กรุงเทพฯ : ฟิสิกส์เซ็นเตอร์การพิมพ์.

สหวิทยาลัยอานน. 2533. *ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้สตรีบางกลุ่มในภาคเหนือประกอบอาชีพบริการพิเศษ : ศึกษาเฉพาะจังหวัดเชียงราย* รายงานวิจัยเชียงราย : วิทยาลัยครูเชียงราย.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2534. *เด็กเหยื่อของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม : ความผิดทางเพศ เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง เด็ก เหยื่อของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม: ความผิดทางเพศ* จัดโดยคณะกรรมการสาขาสังคมวิทยา คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ณ ศูนย์สารนิเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ 15 กรกฎาคม 2534.

Merton, Robert K. 1967. *Social Theory and Social Structure*. New York: The Free Press.

Skrobaneck, Siriporn, 1983. *The Transnational Sex Exploitation of Thai Women*. Master's Thesis, Institute of Social Studies, the Hague, the Netherlands.